

kérdéseit. Az AACR-re való áttérést az időszaki kiadványok esetében főként az előzmények és a folytatások összekapcsolásánál tartják nehézkesnek, mert duplumrekordok jönnének létre. Egy másik terület, ahol gondok adódhatnak, a testületi nevek egységes besorolási adatfájja, amely a címadoatokkal összekapcsolva működik, és ahol a Kongresszusi Könyvtárnak a ZDB gyakorlatától jelentősen eltérő egységes adatait kellene alkalmazni. Ennél is súlyosabb problémát jelentene az, hogy minden egyes tagkönyvtárnak saját rendszerén belül adaptálnia és javítania kellene az illető lelőhellyel kapcsolatos információkat, amire várhatóan nem szívesen vállalkoznak az időszaki kiadványok feldolgozói, nem is beszélve a könyvtárak fenntartóiról. A megoldás, úgy tűnik, az lesz, hogy a német könyvtárak a nemzetközi szabályzatoknak és gyakorlatnak (ISBD-k, ISSN) megfelelően fejlesztik tovább

katalogizálási szabályzatukat, megpróbálják a többes rekordok kiküszöbölésének szabályait nemzetközi fórumokon elfogadtatni, és a címadoatok szabványosítása érdekében bekapcsolódnak a nemzetközi projektekbe (például az ISST programba). A ZDB a közeljövőben webes interfészek segítségével egy más szolgáltatásokat is közvetítő, jobb közvetlen megrendelési opciót nyújtó portálon teszi kereshetővé és elérhetővé az időszaki kiadványok adatait.

/SIGRIST, Barbara: Die Zeitschriftendatenbank – the German Union Catalogue of Serials: the ZDB. [IFLA paper] Code number: 005-E, World Library and Information Congress: 69th IFLA General Conference and Council, 1–9 August 2003, Berlin, 132. Serial Publications. 5 p./

(Hegyközi Ilona)

Az információhoz jutás bővítése a dokumentumellátó rendszereken keresztül – az INFLIBNET megoldása

A tudományos cikkek és konferenciakiadványok iránt jelentkező igényt felismerve, már az 1950-es években megoldódott a dokumentumszolgáltatás Indiában, amelyet főként a közkönyvtárak és az információs központok nyújtottak, névleges áron, de szigorúan betartva a szerzői jogi törvényt.

A szolgáltatást az alábbi csoportokhoz tartozó intézmények nyújtják:

- az országos dokumentációs központok,
- az Országos Tudományos és Műszaki Információs Rendszer (NISSAT) által támogatott szolgálatok,
- az Egyetemeket Támogató Bizottság (UGC) által működtetett szolgálatok.

1. Országos szinten három, különböző területre szakosodott dokumentációs központ működik: a Nemzeti Tudományos Dokumentációs Központ (Indian National Scientific Documentation Centre = INSDOC) a Tudományos és Ipari Kutatási Tanácshoz (Council of Scientific and Industrial Research) tartozó 45 kutatólaboratóriumot látja el információval, és dokumentummásolattal; de az akadémiai és a kutatószféra más résztvevői számára is nyújt szolgáltatást. Több mint 800 műszaki és fizikai könyvtárban található 36 000 periodikum leírásával létrehozták a műszaki és fizikai tudományos folyóiratok közös katalógusát.

A társadalomtudományok területén a munkát a Társadalomtudományi Kutatás Indiai Tanácsa (Indian Council of Social Science Research) által alapított Országos Társadalomtudományi Dokumentációs Központ (National Social Science Documentation Centre = NASSDOC) végzi.

A Védelmi Kutatás és Fejlesztés Szervezetéhez (Defence Research & Development Organization = DRDO) tartozó több mint 40 laboratórium információigényét a Védelmi Tudományok Tájékoztatási és Dokumentációs Központja (Defence Science Information and Documentation Centre = DESIDOC) elégíti ki.

2. Az indiai kormány Tudományos és Ipari Kutatási Minisztériuma (Department of Scientific & Industrial Research) által a nemzeti információs infrastruktúra kiépítésére létrehozott Országos Tudományos és Műszaki Tájékoztatási Rendszer (National Information System for Science and Technology = NISSAT) 13 ágazati információs központot, 6 nemzetközi adatbázisokhoz hozzáférést nyújtó központot (National Access Centres to International Data service), és fél tucat városi könyvtári hálózatot állított fel és támogat. Munkáját rövid ideig segítette, hogy az Ausztrál Nemzeti Könyvtár tudományos és műszaki tapasztalat- és információcserét célzó regionális hálózati (National Library of Australia –

Regional Network for the Exchange of Information and Experience in Science and Technology = NLA – ASTINFO) projektjének keretében 13 intézmény államilag támogatott áron kérhetett másolatokat Ausztráliából.

3. A felsőoktatási szektor számára három dokumentumszállító központot alakítottak ki. Ezek az Országos Társadalomtudományi Tájékoztató Központ (National Social Science Information Centre = NASSIC); Jelentős még az orvostudományi központok tevékenysége (National MEDLARS Centres), a legnagyobb külföldi szolgáltatókkal kapcsolatokat építő Országos Természettudományi Tájékoztató Központ (National Centre for Science Information = NCSI); és az Országos Tájékoztató Központ (National Information Centre = NIC). Mindhárom központ véggez dokumentumküldő szolgáltatást, elsősorban a felsőoktatás számára. Külföldi szolgáltatókkal (pl. BLDSC, CISTI, NLA) elsősorban az NCSI áll kapcsolatban. az amerikai Országos Orvosi Könyvtár periodikagyűjteményét is igénybe veszik. Mellettük kisebb intézmények, mint az Indiai Műszaki Intézet (Indian Institute of Technology) és az Indiai Vezetőképző Intézet (Indian Institute of Management) 6-6 könyvtára saját közös katalógusa alapján küld a folyóiratokból másolatot.

Dokumentumszolgáltatás az INFLIBNET által támogatott központokon keresztül

Indiában több mint 260 egyetem és 14 000 főiskola található. Ezek dokumentumellátásának támogatására hozta létre az UGC 1991-ben az Információs és Könyvtári Hálózatot (*Information and Library Network = INFLIBNET*), egy évtized alatt hatszáznál több könyvtáros képzését, és 142 egyetem számítógépekkel felszerelését végezték el. A felsőoktatási szférában kialakítandó másolatszolgáltató központok javaslatát 2000 folyamán vitatta meg az INFLIBNET Igazgatótanácsa (Governing Body and Council). Az UGC anyagi támogatásával 2001-ben indult egy hároméves kísérleti projekt,

hat ellátó központként működő egyetem részvételével (Banaras Hindu University, University of Hyderabad, Indian Institute of Science, Jawaharlal Nehru University, Panjab University, Tata Institute of Social Science). Ezek a különböző régiókban eltérő tudományágakat képviselő intézmények megállapodást írtak alá a forrásmegosztásról, majd beszerezték a szükséges technikai eszközöket: A/4-es lapszkennert, fénymásolót, színes lézernyomtatót, internetcsatlakozással rendelkező számítógépeket, Ariel (3.1-es) szoftvert. Saját folyóirat-gyűjteményükből és konferenciaanyagaik alapján elégítik ki az igényeket, gondoskodva arról, hogy a szerzői jog ne sérüljön. Az INFLIBNET által összeállított központi folyóirat-katalógusuk nyomtatott formában és az interneten is elérhető, így a másolatkérők e-mailben is elküldhetik rendelésüket a lelőhely azonosítása után. Folyamatosan aktualizált adatbázisuk több mint 3800 kurrens időszaki kiadvány címét tartalmazza, melyből 861 indiai. Évkönyvek és konferenciakiadványok nem szerepelnek a katalógusban.

A hatékonyabb kihasználáshoz tovább kellett fejleszteni a felsőoktatási intézmények közötti adatátvitelt. A helyi internetszolgáltatók által biztosított lassú átviteli sebesség felváltására 2002 áprilisában az UGC megállapodást írt alá az Információtechnológiai Minisztérium alá tartozó Ernet Ltd.-vel, egy több mint 170 egyetemet összekötő, szélessávú hálózat kiépítésére.

A nemzetközi együttműködés bővítése az indiai források rendelkezésre bocsátását is célozza. A Pittsburghi Egyetemmel kötött megállapodást, amelynek keretében az INFLIBNET hat dokumentumszolgáltató központjának nyílik lehetősége a külföldi források használatára. Keresik a kapcsolatot más egyetemekkel és könyvtárakkal is.

/SALGAR, S. M.–MURTHY, T. A. V.: Enhancing access to information through document delivery systems – INFLIBNET's approach. = *Interlending & Document Supply*, 31. köt. 1. sz. 2003. p. 7–11./

(Klein László)

A világhálón levő adatbázisok elérhetősége a fogyatékkal élők számára

A fogyatékkal élők jogaival foglalkozó, *Americans with Disabilities Act (ADA)* elnevezésű törvény

előírásai egyaránt vonatkoznak a fizikai és az online környezetre.